

do razmerja med Avstrijo in Nemčijo, med Avstrijo in Evropo. Resnično avstrijska zunanja politika pa bi seveda morala temeljiti na jasnosti v prav teh vprašanjih. Po vsem videzu v Avstriji nihče posebno ne žaluje za Gruberjem kot zunanjim ministrom, čeprav so znali ceniti njegove odlične zveze z Amerikanci. Te pa za Avstrijo niso izgubljene, saj je Gruber danes avstrijski veleposlanik v ZDA.

J. P.

ZAPISKI

RADIO KOT SREDSTVO ZA IZMENJAVO MISLI MED NARODI

Pismo iz Pariza

Ob začetku našega stoletja verjetno nihče ni slutil, da bo v nekaj desetletjih svet razpolagal s tako močnim informativnim in propagandnim sredstvom, kot je radio. Radio se je v kratkem, zelo kratkem razdobju razvil v informativno velesilo. Noben časopis si ne more dovoliti niti s tehničnega niti z materialnega vidika tako številnih ponatisov, noben koncert, nobena igra, nobeno poročilo tako širokega in vsestranskega avditorija.

Prvi, ki je do dna izkoristil radio za svoje politične smotre, je verjetno bil Hitler, ali bolje, njegov propagandni minister Goebels. Če radio tako pogostoma uživa slab glas, se mora zanj zahvaliti njemu in njegovim bolj ali manj spretnim učencem, ki jih odsihdob ne primanjkuje.

Po vojni so prišla do izraza bolj plemenita stremljenja, ki so hotela odmeriti radiu bolj častno, lepšo in bolj humano nalogo.

Radio, ki je prej sejal sovraštvo, laž in maščevanje, naj bi zdaj postal sredstvo za spoznavanje in boljše razumevanje med narodi.

Tej novi nalogi je bilo treba najprej dati potrebno tehnično strukturo. Vsaka nacionalna radijska postaja je zategadelj dobila svoj oddelek za tako imenovano »kulturno izmenjavo«. Naloga teh oddelkov je, po eni strani zagotoviti osebne stike s posameznimi vodilnimi osebnostmi nacionalnih radijskih postaj, po drugi pa medsebojno povezati radijske postaje po svetu. Prvi smoter naj bi bil dosežen s potovanji in medsebojnimi obiski, drugi pa s tehničnimi sredstvi: z multipleksi, releji, ploščami in magnetofonskimi trakovi.

Multipleks je neke vrste dialog ali kolokvij, organiziran ob velikih mednarodnih dogodkih, znanstvenih odkritjih, kulturnih ali drugih manifestacijah, med osebnostmi ali strokovnjaki različnih držav in kontinentov. Za organizacijo multipleksa je treba izredno skrbne tehnične organizacije, natančne minutaže, brezhibnega poslovanja. Z releji, ki prenašajo neko matično oddajo preko čele vrste nacionalnih radijskih postaj, postajajo lahko lokalne prireditve svetovni dogodek. Za primer naj omenimo le vsakoletni koncert znanega španskega virtuoza, republikanca Pabla Casalsa. Pablo Casals živi v Pradesu, majhnem mestecu v vzhodnih Pirenejih, in se je zaobljubil, da ne bo nastopal nikjer drugje na svetu tako dolgo, dokler bo njegova

domovina ostala pod Francovim režimom. Vsako leto prireja v skromni kapeli svojega mesteca koncert, ki je edina javna manifestacija tega moža. Brez radia bi ta koncert, čeprav izjemne, svetovne kvalitete, ostal široki javnosti nepoznan in nedostopen, z releji pa ga danes lahko poslušša ves svet.

Nacionalne radijske postaje so kmalu začutile potrebo, zbrati se v širše mednarodne organizacije. Danes obstojita dve: Evropska unija radiooddajnih postaj, ki povezuje vse zahodne države in ima svoj sedež v Ženevi, in Mednarodna unija radiooddajnih postaj, ki povezuje države vzhodnega bloka in ima svoj sedež v Pragi. Vsaka teh svetovnih radiooddajnih organizacij se omejuje samo na delo med svojimi člani in je za sedaj zid med njima trden in visok. Ni izključeno, da bo novo mednarodno ozračje otajalo led tudi na tem področju. Prva, čeprav še redka znamenja so se že pokazala in je pred kratkim neki ameriški novinar priredil na moskovskem radiu oddajo za ameriške poslušalce s pomočjo ruskega tehniškega osebja.

Med obema organizacijama stoji še mogočnejša postojanka: radijski odsek znane mednarodne kulturne organizacije UNESCO. Ta odsek ima visoke ambicije in odlično organizacijo. Posluje kot neka vrsta grandioznega telekriptorja. Svojim članom nudi najrazličnejše radijske montaže v številnih narodnih jezikih, posnete na plošče ali trakove. Isto sredstvo uporablja pri znanstveni dokumentaciji. Svojo tedensko kroniko oddaja preko nacionalnih postaj širom po svetu. Radijski oddelek UNESCO sestavi povprečno na leto okrog 1500 različnih programov v 26 jezikih, ki jih oddaja več kot 90 nacionalnih postaj.

V svetu obstoji — kot vidimo — tehnično razvito radijsko omrežje, ki bi moglo ostvariti učinkovito izmenjavo misli med narodi. Smoter, ki je bil postavljen: služiti medsebojnemu spoznavanju in zbliževanju med narodi, ima torej na razpolago primeren aparat in bi bil lahko realiziran. Drugo vprašanje je seveda, v koliki meri ta mednarodni mehanizem radijskih institucij, ki vsak dan prežvekuje toliko duhovnih tvarin in jih nato raznaša v neštetih jezikih po svetu, to zamisel upošteva.

Pri naslednji analizi se nujno omejujem na delo UNESCO in Evropske unije radiooddajnih postaj, ker mi poslovanje in organizacija Mednarodne unije ni dostopna.

Oddelek za radio UNESCO je brez dvoma mogočna stvaritev, ki ima odlično organizacijo, prvorazredne prevajalne urade in prevajalce, odlične strokovnjake na vseh področjih. Toda oddelek nima dovolj stika s posameznimi nacionalnimi radijskimi postajami. Ker nima svojih strokovnih delegatov pri svojih članicah, ne upošteva in ne more upoštevati nacionalne programe, ne črpa iz njih novih, svežih pobud, ki bi z njimi lahko obogatili svoje tako imenovane specialne oddaje, UNESCO deluje od zgoraj navzdol. Od spodaj pa nima dotoka, UNESCO širi prosveto, priobčuje misli, toda ne služi izmenjavi misli.

V večji meri je to dosegla tako imenovana Radiofonska univerza v Parizu s svojim tehničkim »laboratorijem« *»Club d'essai«* in s svojim glasilom »Cahier d'études de radio-télévision«. Radiofonska univerza stavlja svojim članicam na razpolago svoje najuglednejše strokovnjake. Ti posredujejo univerzi svoja dognanja in izkušnje, razpravljajo o novih vprašanjih, predlagajo izvirne programe. Toda teme so strokovnega značaja in tako dostopne le omejenemu

številu radiofonskih pionirjev. Izmenjava misli pa vendarle obstoji: univerza sprejema poročila, referate, predloge, povzema iz njih sinteze, paralele in zaključke ter jih sporoča nazaj svojim članom.

Tudi Evropska unija radiooddajnih postaj ima dobro organizacijo. Razdelila je svoje delo na več oddelkov: na oddelek za glasbo, za dramsko umetnost, za literaturo in za informacije.

Pri glasbenem odelku je omeniti trud za uspehe »Fédération des jeunes musiciens« in »Tribune des jeunes compositeurs«. Seveda je okoli teh dveh organizacij še veliko manjših pokrajinskih skupin in klubov, toda predaleč bi nas pripeljalo, če bi naštevali vse. Omenjeni organizaciji sta si postavili za nalogo, ustvariti neke vrste živi glasbeni muzej, ki bi mogel v vsakem trenutku preko relejev postreči svojim članom s skrbno izbranim programom. Vsako glasbeno delo naj bi ostalo v okviru, v katerem je nastalo, naj bi se manifestiralo kot živi utrip naroda, v katerem se je porodilo. Program je lep. Toda ko se posamezne nacionalne postaje odločijo za prenos tujih del, iščejo v prvi vrsti take kompozicije, ki so jih vajene, ki jim niso preveč tuje. Le ta kriterij odloča, ali je delo vredno mednarodne avdicije ali ne. To, kar je izvirna posebnost nekega naroda ali okolja, ostaja pogosto ob strani, ker se izmika oceni po običajnih, ustaljenih kriterijih. Na primer: kitajska kompozicija — da omenimo le to, ker bo najbolje ponazorila našo misel — le redko kdaj prihaja na spored. Povprečno uho je ni vajeno. Pa tudi Franciji bližje arabske modulacije odbijajo v toliki meri, da se jih mednarodni program nacionalnih radijskih postaj izogiba.

Na področju dramske umetnosti objavlja Evropska unija radiooddajnih postaj vsako leto enkrat ali dvakrat seznam vseh radiofonskih del svojih članic. Kdaj pa kdaj naročajo nacionalne radijske postaje po tem seznamu to ali ono delo. Toda jezik je resna ovira pri tej izmenjavi. Izredno uspelo radiofonsko delo v francoščini da v prevodu pogosto le povprečen rezultat. Ko pa se v vprašanje prevoda vmeša še avtorska pravica, tedaj so težave take, da se jih marsikdo rajši izogiba. S tem v zvezi naj omenimo, da za radiofonska dela obstoji ena sama mednarodna nagrada: Italia. Ustanova, ki podeljuje nagrado, si je prvotno postavila za nalogo tudi propagando za izmenjavo radiofonskih del, toda ta naloga je že pozabljena.

V literarnih in lirskih programih nacionalnih radijskih postaj je rubrika za inozemsko literaturo pogosto neznatna. Razen tega je tudi analiza, kadar gre za inozemsko literaturo, močno podobna analizi domačih literarnih del. Naloga te rubrike pa bi morala biti povsem druga. Analiza bi morala izhajati iz osnovnih človeških vrednot, ki so skupne vsemu človeštvu. Povprečni poslušalec naj bi doumel, da so osnovna človeška čustva lastna vsemu narodom in vsemu rasam; da je na primer varianta legende o Tristanu in Izoldi doma prav tako v Franciji kot na Kitajskem, da ima Koreja pravljico, ki vsebuje ključ za razumevanje modernega slikarstva, in še posebej Picassove šole, Izrael pa povest o prijateljstvu, katere etično načelo velja prav tako na skrajnem severu kot ob ekvatorju.

Ostajajo nam še informacije. Na prvi mah se zdi, da je odveč govoriti o izmenjavi informacij, saj danes že skoraj vse države, tudi najmanjše, oddajajo v številnih svetovnih jezikih. Tako da se valovne dolžine razdeljujejo že na mednarodnih konferencah in novi prišleci skoraj ne najdejo več mesta zase.

Odveč je praviti, da so informacije zadeva vlad ali da so vsaj pod vladnim vplivom. Če pa pobrskamo še malo globlje, nas uniformnost svetovne informacijske službe po pravici navda z bojaznijo. Svetovne informacije so delo šestih velikih mednarodnih in 76 nacionalnih telegrafskih agencij. Dve tretjini sveta dobivata torej informacije od šestih ustanov, od katerih so tri ameriške, ena francoska, ena angleška in ena ruska. Jasno je torej, da je le malo privilegiranih narodov, ki morejo vzporejati razvoj dogodkov v svetu po poročilih več agencij. Ker so vse te agencije nujno ohranile svoje nacionalne karakteristike in perspektive, pristranosti poročanja ni treba še posebej dokazovati.

Kaj torej vidimo iz vsega tega? V prvi vrsti, da smo še vedno v primitivnem stadiju, v stadiju komunikacije misli, ki bi tako mogočno informativno sredstvo, kakršno je radio, učinkovito postavilo v službo medsebojnega spoznavanja in zблиžanja med narodi.

Zlata Pirnatova

OBVESTILO NAROČNIKOM

Naročnike in bralce »Naše sodobnosti« obveščam, da se je sestavil uredniški odbor revije in da so v njem naslednji člani: Matej Bor, Jože Goričar, Filip Kalan, Ferdo Kozak, Anton Ocvirk, Ivan Potrč, Drago Šega, Janez Vipotnik, Vlado Vodopivec, Boris Zihelr in Beno Zupančič.

Glavni in odgovorni urednik